

Sygn. akt II UK 308/09

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 kwietnia 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z wniosku R. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.
o wcześniejszą emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 15 kwietnia 2010 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 9
października 2008 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Decyzją z 22 maja 2007 r. organ rentowy odmówił przyznania R. M. na podstawie art. 29 i art. 32 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2004 r., Nr 39, poz. 353 ze zm.) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie

wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) prawa do emerytury.

Wyrokiem z 12 grudnia 2007 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w T. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał R. M. prawo do emerytury od 7 czerwca 2007 r.

Na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie ubezpieczonego od decyzji organu rentowego z dnia 22 maja 2007 r. Sąd Apelacyjny stwierdził, iż Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił, że pomimo dołączonych do wniosku o wcześniejszą emeryturę zaświadczeń o pracy w szczególnych warunkach, wnioskodawca faktycznie nie wykonywał takiego zatrudnienia. Prawidłowo też ustalił, że zajmowane przez wnioskodawcę stanowisko tokarza (od 28.04.1969 r. do 28.02.1972 r.), referenta d/s maszyn w dziale głównego mechanika (od 1.03.1972 r. do 28.02.1973 r.), głównego technologa-konstruktor (od 1.03.1973 r. do 31.07.1975 r.), specjalisty technologa (od 1.08.1975 r. do 31.07.1976 r.) kierownika działu produkcji (od 1.08.1976 r. do 14.09.1977 r.); specjalisty mechanika (od 15.09.1977 r. do 31.08.1978 r.) nie znajdują żadnego odniesienia do stanowisk wymienionych w Dziale III resortu hutnictwa i przemysłu metalowego wykazu A załącznika nr 1 do uchwały nr 80 Zarządu Centralnego Związku Spółdzielczości Pracy z dnia 30 czerwca 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w jednostkach organizacyjnych spółdzielczości pracy (Biuletyn C.Z.S.P. z 1983 r. nr 15-16, poz. 54). Wykonywanych przez wnioskodawcę czynności i podległych mu pracowników nie sposób zaliczyć również do stanowisk pracy wymienionych w dziale XIV - „Prace Różne” - wykazu załącznika nr 1 do cytowanej wyżej uchwały nr 80 Zarządu C.Z.S.P. Jak to podkreślił uzasadnieniu w wyroku Sąd Okręgowy, warunkiem uznania pracy na stanowisku kontroli jakości produkcji i usług oraz dozoru inżynieryjno-technicznego zgodnie z punktem 24 Działu XIV wykazu A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. nr 8, poz. 43 ze zm.) jest wymóg, by w tych oddziałach lub wydziałach wykonywane były prace wymienione w wykazie.

Wnioskodawca nie udowodnił zaś powyższej okoliczności. Trafnie zatem Sąd Okręgowy ustalił, że pomimo uzyskanych zaświadczeń o zatrudnieniu w szczególnych warunkach nie sposób uznać objętego tymi zaświadczeniami charakteru pracy R. M. za odpowiadającego wymogom z art. 32 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i powołanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. Sąd Apelacyjny podzielił zatem ustalenia Sądu Okręgowego, że zaskarżona decyzja odpowiadała prawu.

Sąd Apelacyjny nie podzielił jednak stanowiska Sądu pierwszej instancji, iż wnioskodawca spełnił przesłanki do nabycia emerytury na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy emerytalnej, bowiem na gruncie przepisów emerytalnych obowiązujących na dzień złożenia przez wnioskodawcę wniosku o wcześniejszą emeryturę nie istniała możliwość przyznania mu prawa do tego świadczenia, w szczególności podstawą do tego nie był przepis art. 29 ustawy emerytalnej w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 28 marca 2008 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 67, poz. 411).

Na powyższe orzeczenie ubezpieczony wniósł skargę kasacyjną podnosząc w niej naruszenie prawa materialnego poprzez jego niewłaściwe zastosowanie - art. 67 ust. 1 Konstytucji RP w związku z art. 29 ustawy o emeryturach i rentach z FUS poprzez stwierdzenie przez Sąd Apelacyjny, że ubezpieczony nie ma prawa do zabezpieczenia społecznego w postaci przyznania emerytury, bowiem prawo do zabezpieczenia społecznego wynika wprost z Konstytucji i Sąd Apelacyjny był zobowiązany orzec o uprawnieniu na podstawie art. 67 Konstytucji RP oraz wskazań Trybunału Konstytucyjnego w wyroku z dnia 23 października 2007 r. ze względu na obowiązek sądu bezpośredniego stosowania Konstytucji wynikający z art. 178 ust. 1 Konstytucji RP. Ponadto ubezpieczony powołał naruszenie przepisów postępowania cywilnego w sposób mający istotny wpływ na wynik sprawy - art. 316 § 1 k.p.c. poprzez rozstrzygnięcie przez Sąd Apelacyjny w oparciu o przepis prawny, którego niezgodność z Konstytucją została stwierdzona orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego. Sąd wydając wyrok, nie wziął za podstawę stanu rzeczy istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy, że istnieje „luka

w prawie", która nie stoi na przeszkodzie orzeczeniu o przyznaniu świadczenia ubezpieczonemu. Sąd nie zastosował w sposób prawidłowy wnioskowania *per analogiam*, twierdząc w sposób bezpodstawny, że takie działanie jest niemożliwe ze względu na fakt, że takie rozumowanie jest obce systemowi ubezpieczeń społecznych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się niezasadna.

Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 23 października 2007 r. sygn. akt P 10/07, OTK-A 2007/9/107, - którego sentencja została ogłoszona dnia 30 października 2007 r. w Dzienniku Ustaw Nr 200, poz. 1445 - stwierdził, że art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie, w jakim nie przyznaje prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym mężczyźnie, który - odpowiednio jak kobieta, która nabywa to prawo po osiągnięciu wieku 55 lat i co najmniej 30-letniego okresu składkowego i nieskładkowego - osiągnął wiek 60 lat i co najmniej 35-letni okres składkowy i nieskładkowy, jest niezgodny z art. 32 i art. 33 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Jednocześnie w pkt II wyroku Trybunał orzekł, że przepis wymieniony w części I wyroku, w zakresie w nim wskazanym, traci moc obowiązującą z upływem 12 (dwunastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

W niniejszej sprawie jest niesporne, że w decyzji organu rentowego z dnia 22 maja 2007 r. odmawiającej ubezpieczonemu prawa do emerytury za podstawę takiego rozstrzygnięcia przyjęto art. 32 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. Z kolei dopiero ustawą z dnia 28 marca 2008 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 67, poz. 411) nadano przepisowi art. 29 ust. 1 ustawy nowe - zgodne z sentencją powyższego wyroku Trybunału Konstytucyjnego - brzmienie z dniem 8 maja 2008 r. Jest zatem oczywiste, że przepis art. 29 ust. 1 w nowym brzmieniu nie obowiązywał w dniu orzekania w sprawie prawa do emerytury wnioskodawcy przez Sąd pierwszej instancji, tj. w dniu 12 grudnia 2007 r., a zatem Sąd pierwszej instancji przyznał

ubezpieczonemu prawo do emerytury na podstawie nieistniejącego w chwili orzekania przepisu. W okolicznościach niniejszej sprawy jest nadto bezsporne, że w niniejszej sprawie stan prawny istniejący w dacie orzekania przez Sąd Apelacyjny uległ zmianie w wyniku zmiany brzmienia art. 29 ust. 1 ustawy emerytalnej w drodze jego ustawowej nowelizacji. W rozpoznawanej sprawie istotną kwestią jest to, czy Sąd drugiej instancji orzekając w stanie prawnym zmienionym ustawą wykonującą wyrok Trybunału Konstytucyjnego i doprowadzającą do stanu zgodnego z Konstytucją, miał obowiązek ustalić ubezpieczonemu prawo do emerytury na podstawie art. 29 po jego zmianie, w sytuacji gdy zarówno wniosek o przyznanie wcześniejszej emerytury, jak i decyzja organu rentowego nie były oparte na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy emerytalnej interpretowanego zgodnie z treścią wskazanego wyżej wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Ubezpieczony wnosil o przyznanie wcześniejszej emerytury na podstawie art. 32 ustawy, to jest ze względu na pracę w szczególnych warunkach. W tym stanie rzeczy stwierdzić należy, że pomimo orzekania przez Sąd Apelacyjny w stanie prawnym zmienionym ustawą z dnia 28 marca 2008 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 67, poz. 411), Sąd drugiej instancji nie był obowiązany do rozstrzygnięcia sprawy na podstawie przepisu art. 29 ust. 1 ustawy w zmienionym brzmieniu, skoro zasadą jest, iż w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych Sąd stosuje przepisy obowiązujące w dniu złożenia wniosku lub w dniu wydania zaskarżonej decyzji. Zgodnie bowiem z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 2 sierpnia 2007 r. sygn. akt III UK 25/07 w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych sąd ocenia legalność decyzji rentowej według stanu rzeczy w chwili jej wydania. W tym miejscu wskazać należy, że orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 października 2007 r. stwierdzającemu niekonstytucyjność przepisu art. 29 ust 1 ustawy emerytalnej w zakresie, w jakim pomija on określoną treść normatywną, można przypisać wyłącznie skutek ustalający niekonstytucyjność pominięcia i zobowiązujący prawodawcę do stosownej zmiany tego przepisu, niezbędnej dla realizacji norm konstytucyjnych. Przyjęcie, że wyrok wywołuje skutek „rozporządzający” (uzupełnia przepis o elementy brakujące), wyraźnie wykracza poza konstytucyjne kompetencje Trybunału. Uzasadniając odroczenie terminu utraty mocy obowiązującej

zakwestionowanego przepisu, Trybunał podniósł, że do upływu 12 miesięcy od dnia publikacji sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw stan prawny nie ulega zmianie, a więc zachowuje swoją moc obowiązującą dotychczasowa regulacja z art. 29 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W odniesieniu do stanu normatywnego wyrok określa więc wyłącznie skutki na przyszłość i nie może być podstawą do kwestionowania wcześniej zapadłych rozstrzygnięć. Jednocześnie Trybunał zastrzegł, że termin odroczenia nie stoi na przeszkodzie wyłączenia tego skutku, ale jedynie wobec sprawy, która była przyczyną wszczęcia postępowania przed Trybunałem. Mając powyższe na uwadze, w niniejszej sprawie nie doszło do naruszenia art. 316 § 1 k.p.c., skoro w sprawach ze stosunku ubezpieczeń społecznych przepis ten stosuje się wyjątkowo, w uzasadnionych sytuacjach - por. wyrok z dnia 10 marca 1998 r., II UKN 555/97, OSNP 1999/5/181. W niniejszej sprawie ubezpieczony złożył kolejny wniosek o emeryturę (18 lipca 2008 r.), który został rozpoznany pozytywnie przez organ rentowy już w oparciu o znowelizowany przepis art. 29 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Biorąc powyższe pod rozwagę, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.